Орган Руського Народного Союза в Америці

СВОБОДА

SVOBODA

РІК XIX. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 1 ЧЕРВНЯ 1911. ЧИСЛО 22.

VOL. XIX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, JUNE 1, 1911. No. 22.

М. Данко.

Політика Поляків в відношеню до народностей складаючих колишню Польщу.

(Переведено з „Ukr. Rundschau" ч. 3—4 1911 р.).

З давен-давна загально приняв ся погляд, після якого сьвіт уважав Поляків за народ вельми свободолюбний. Отсю славу здобули Поляки двома повстанями проти варварського російського уряду, як також і через те, що одиниці з поміж них брали діяльну участь у французькій революції, та в борбі о волю американських колоній з англійським правительством. Однак панованє Поляків над Русинами-Українцями в Галичині, протягом 20—30 літ, розвіяло усю сю славу імлою. Завдяки статям Берзона про положенє Русинів-Українців в Галичині, а особенно про університетську справу, зісох на нінащо вінець слави польської свободолюбности.

В отсій статі поставили ми своєю задачею розповісти, як заховують ся в тім зглядї Поляки в Росії, отже [illegible] самі ще стогнуть в ярмі.

Поміж націями поневоленими Москвою що до числа, Поляки занимають друге місце; також завдяки культурному уровени мас польського народа стоять вони далеко висше від корінних Москалів. Виглядало-б, що в борбі поневолених націй з царатом Поляки повинні становити неаби який сильний чинник; а однак — на жаль — воно зовсім так не є. Виключивши молоденьку польську соціялістичну партію в Королївстві і на Литві, усі позістали польські політичні партії, являють ся не то щоб помічниками, але противно, перепоною усего визвольного руху; се мож запримітити передовсім там, де з самого вже положеня справ могли-б Поляки зробити як найбільше, то є у своїх угнетених сусідів, Українців, Литовців і Білорусів, Отсей дивовижний, а однак, на жаль, правдивий факт можна доперва тоді поняти, коли розгляне ся близше соціяльно-політичні відносини, пануючі поміж Поляками а їхніми сусідами, та коли пізнасть ся [illegible]ність польських політичних партій.

На области ґуберній: Волинь, Поділє і Київ мешкають Українці в сусідстві з Поляками; однак сих послїдних є знакаючо дрібна жмінка, бо всего до 6 процент усего населеня. Поляки, се головно властителї великої земельної посїлости — Українці: хлібороби-ратаї. До 60-их років минувшого столїтя панувало тут кріпацтво у найжорстокійшім виді; річ природна, що наслідком того не могло бути й мови про якусь злагоду поміж обома народами. Та під пору послїднього повстаня польська шляхта не залишила ані одного средства, аби лиш українського хлопа перетягнути на свій бік; та у сего хлопа память невинного шляхотського пановання ще тогдо була сьвіжа; тому й російському урядови легко прийшло ся визискати темного українського мужика як своє орудіє против шляхти.

І ось протягом послїдних десяток [illegible] було побачити на Україні [illegible] свого рода [illegible]люцію. Польські поміщики, сї [illegible] що намагали [illegible] підбурити проти російського уряду, сї самі тепер звертають ся до того-ж самого уряду з жаданем висилки козаків проти страйкуючих хлопів. Природний процес соціяльного розвитку, в високій мірі скріпив ще се противеньство поміж змаганєм Поляків вибити самих себе на волю, а поневолити Українців. Політичні випадки за минувших кілька місяців не меньше причиняють ся до поглубленя викопаної пропасти поміж обома сими націями. Російські націоналісти в Думі обкроїли права польських дідичів в земствах в корнсть російських поміщиків. При сїм одиак віддали українського мужика цілковито на поталу поміщикам з обох народностей; отсе хиба в ніякий спосіб не зменшить національного антаґонізму.

Присутність польської шляхти на Україні ще і тому є шкідлива для українського народнього руху, позаяк пропаґанда польського націоналізму стисло вяже ся з пропаґандою римо-католицизму; сей, попри свій польонізаторсько-антідемократичний характер, наводить на Україну ще ту небезпеку, що „истинно-русские" попи, під маскою побoрюваня католицизму, вщіплюють в душу українського мужика чорносотенні ідеї; а се приходить їм тим лекше, що вони в такім випадку з засади послугують ся українською мовою, де инде і в чім иньшім проскрібованою російським правительством.

Однак Поляки під охороною російських властей ніяк не хотять вдоволити ся своїм економічним поневоленєм українського селянства. Постулят независимої Польщі в її колишніх, історичних границях (od morza do morza) зовсім не викинуло „Koło polskie" із своєї програми, хотяй його маскує незвичайно обережно. Дебати в Думі над вилученем Холмщини з Королївства в тім зглядї дозволили дещо глубше глянути в карти Поляків.

Се є зовсім природно, що пляни Поляків що до відбудованя Польщі в її колишніх границях стоять в острім противеньстві з народними рухами їхніх сусідів, змагаючих не лишень до культурного, але і до політичного визволеня. Українці, Литвини і Білоруси не хотять оставати в неволи у Москалів, а тим меньше у Поляків. Шовіністичні змаганя польських націоналістів стоять однак на перепоні сполуці польського народного руху з таким-же рухом у сусідів. Вшехполяки відносять ся до визвольного, національного змаганя сусідів з найбільшим недовірєм. Вправді польська національна демократична партія голосить у своїй програмі, що вона зовсім не є противна культурним змаганям Українців, Литовців або Білорусів; а як виглядає ся великодумність вшехполяків в практиці, найліпшим доказом сего є Галичина; однак ся партія рішучо є противна національній, визвольній течії серед тих народів. Примiром, вшехпольські часописи збувають гробовою мовчанкою змаганя російських Українців за автономією України, або старають ся навіть доказати, що таке змаганє взагалї не істнує. Мимо всего однак треба признати: Українці в Росії не мають підстав до таких страшних скарг на Поляків, як їхні братя в Галичині, а се раз тому, що Поляки в Росії остають самі під обухом чужого правительства, а по друге, що вже сам російський уряд так здавив Українців, що для Поляків в тім зглядї хиба нічо вже не лишило ся.

Цілком інакші відносини панують поміж Поляками а Литвинами. Історична судьба звязала далеко тіснійше Литвинів з Поляками, як се зділала з Українцями. На Литві живе далеко більше число Поляків чим на Україні. Литвинів вяже з Поляками одна віра, і Поляки опираючи ся на прінціпі: „cuius religio eius natio" (яка віра, така і народність), уважають Литвинів Поляками цілком так само, як Москалї уважають Українців Москалями. Народний рух поміж Литвинами вшехпольські націоналісти проголошують „російською інтриґою" опять зовсім, подібно, як російські шовіністи окричали народний український рух „польською" або „австрійською інтриґою". Польська шляхта бачить в литовській народній течії грозячу небезпеку свойому панованю на Литві, і против сеї течії боре ся усіми чесними а ще більше нечесними средствами, не жахаючи ся навіть перед замахами на житє провідників народного литовського руху.

А перед в борбі проти національного литовського руху ведуть передовсім польські ксьондзи. З амвон вони голосять польський шовінізм; однак і се ще їм не вистає. Вони вигнали литовську мову зовсім з костелів навіть у тих громадах, де Литвини суть в поражаючій більшости, позаяк: „литовська мова, є мовою поганською, а по польськи говорить навіть сама Матір Божа"!...

Сьвящеників-Литвинів, що стають в обороні своєї прабатьківської бесіди, перекидає ся в такі місцевости, де „козам роги виправляють", а головно там; де нема в громаді ні одного Литвина. Навіть записала історія численні кріваві бійки по костелах поміж Литвинами і Поляками, до яких притоку дали своїм підюджуванєм польські ксьондзи. А які відносини запанують тепер поміж Поляками і Литвинами, коли то введе ся в житє звісний послїдний закон Думи що до викладової мови по народних школах щоб се предсказати, на се хиба не треба дуже буйної уяви...

В числі 5|6 журнала „Ukrainische Rundschau" з 1910-го року, находимо незвичайно цікаву статю Литвина, Г. Лєнаса, в якій він порівнує панованє Німців і Поляків над Литвинами. Між иньшим говорить: „Правда, завдяки екстермінаційній політиці Прус, виглядає, що пруська Литва, то є край від Кеніґсберґу до Німана, пропала безповоротно для литовського люду; але, чиж завдяки такій самій політиці Поляків, не стратили Литовці цілу ґродненську і половину віленської ґубернії? Німці піднесли бодай країну культурно; про здєнаціоналізованих Литовців в полудневo-східній Литві, можна лише сказати, що вони здичіли".

А тепер гляньмо на пануючі відносини поміж Поляками і Білорусами. Польські часописи незвичайно чванять ся гарною згодою, пануючою між Поляками [illegible] іхніми сусідами; донесеня російських реакційних часописей, як „Россія" і „Нове Время", які висловлюють ся дещо інакше про сю чудову сусідську ідiллю, пятнують її, як звичайну лож. Дійсно, в порівнаню з відносинами до иньших народностей, відносини поміж Поляками і Білорусами треба справді назвати ідiллею. Бідний, некультурний білоруський хлоп ніяк не противить ся польському поміщикови, та позваляє себе визискувати до краю. Молоденький, білоруський національний рух на разі зовсім ще не загрожує польському панованю, та за слабкий, щоб міг перепинити вшехполяків в їх польонізаторській роботі. Польські ксьондзи проповідують тут польонізаційне католицтво далеко успішнійше, позаяк сї ксьондзи стоять культурою о много висше від російського попа. Перші суть звичайно ліпшими бесідниками, та не вживають таких грубих способів визиску, як сї послідні. Річ звичайна, що Білорус, переходячи на католицтво, тим самим стає Поляком. Не улягає однак сумнївови, що зі зростом національної самосьвідомости Білорусів і тут відносини уложать ся зовсім інакше.

Українці, Литвини і Білоруси мали поважні причини, задля яких не брали участи в ґрунвальдських обходах, які, як слушно сказав професор Грушевський в „Літературно-Науковім Вістнику", були похоронним сьвятом унії колишніх польських країв.

Польська шляхта, яка свою вітчину завела над край пропасти, затроює тепер усю польську суспільність своїм шовінізмом, а тим самим кидає важкі колоди на дорозї до культурного розвитку так свому власному людови, як і сусідам. Три нації — Українці, Литовці і Білоруси — тепер мусять бороти ся на два боки: проти польського шовінізму і проти гнету російських націоналістів, які мають ще до своєї розпорядимости цілий державний апарат. Борба проти спільних ворогів, природно, скріпляє вузли симпатії поміж сими трьома народами. А злагода поміж ними є о стільки гарнійша, позаяк їхнє соціяльне становиско є майже однакове: їхня шляхта стала або Поляками, або Москалями. Народні маси: хлопи, робітники і інтеліґенція не мають поки що ще ніяких заборчих забаганок, не намагають ся побільшувати свій стан посїданя коштом других народів.

Під пору дасть ся напрям розвитку відносин поміж поодинокими націями Росії лиш з грубшого означити; дійсні відносини поміж сими народами можуть настати доперва тоді, коли Росія дістане правдиву конституцію, коли визволить ся від азійського царизму.

Ставаймо усі за одного!

E 85

Оден за всіх, всі за одного — кажемо. Прегарний висказ, сьвяті слова.

Тих слів держав ся наш герой, Мирослав Січинський, коли звільнив український люд в Галичині від ката — Потоцького.

Він став оден — за всіх.

Став оден за всіх, хоч знав, що за те жде його смерть, або тюрма, нераз гірша від смерти.

А що ж ми на се, ми усі?

Ми усі заметушили ся не трохи, пробили [illegible] побалакали, та й конець...

Мирослав Січинський — одна одинісенька людина, зробив діло, якому нема пари в історії сьвіта...

Ми ж усі, скільки нас є, своїми мітинґами та балаканєм, в порівнаню з його сьвятим ділом — зробили кругле нічо.

Чи не соромно нам?

Чи не сором, що найліпший син нашого народа в тюрмі пропадає, а ми і пальцем не кивнем, аби його видобути звідси на волю, неначе й забули про нього!

Але як видобути?

Канадійське товариство імени Мирослава Січинського піддало гадку, аби слати петиції до найвисшого суду у Відни, аби сей предложив цісареви Мирослава Січинського до помилуваня, коротко сказавши, слати петиції до Відня, аби цісар випустив Мирослава Січинського на волю.

Гадка добра, бо єслиб австрійський цісар схотів, то Мирослав Січинський був би сьогодня на волі.

Канадійські Українці вже днесь збирають тисячі підписів на сї петиції. Треба і нам те саме робити і ми певні, що хиба не найде ся такий Українець в Злучених Державах, який би не поклав свого підпису на се, що і він жадає, аби цісар випустив Мирослава Січинського на волю.

Памятайте, що тут не ходить о жадні складки, о жадні гроші, а лише о Ваш підпис.

На се стати кождого, хотьби найбіднійшого.

Підпису свого чейже не відмовите для того, хто для Вас жертвував своє житє!

Тож до діла, Братя і Сестри!

Підписуйте петиції і других до сего заохочуйте, не лише своїх, але і чужинців. Підписуйте скоро, бо час не стоїть, а година житя у тюрмі — роком видає ся.

Підписуйте усі: старі і молоді. Мущини і жінки, парубки і дївчава.

Підписуйте і Ви, молоді школярики та школярки, бо і за Вас приймає муку Мирослав Січинський.

Неписьменних нехай другі підписують.

А коли вже зберем сотки тисяч підписів за увільненєм нашого героя, тоді зашлемо їх до Відня.

І тоді побачимо, чи австрійський цісар прихилить ся до бажаня українського народа — чи до бажаня князів та ґрафів польських. Побачим і не забудемо сего, а запишемо глубоко в серцях наших.

Ставаймож усі за одного!

КОМІТЕТ:

Іван Ардан, Михайло Беля, Іван Федан, Евген Гвоздик, Петро Кирилюк, Михайло Бабій, Василь Гришко, Стефан Сикак, Демко Хомин, Іван Зазуляк, Андроник Бучак, Матвій Семенюк.

P. S. Петиції дали ми вже надрукувати. Они готові. Кождий, хто хоче збирати підписи, зволить написати на адресу B. Hryshko, 439 N. 6th Ave., Scranton, Pa., а дістане безплатно одну або більше петиций. На одній петиції змістить ся півтонадесять підписів. Коли вже зберете підписи, зашліть петиції назад на повисшу адресу.

ВАЖНЕ ДЛЯ МІСЦЕВИХ СЕКРЕТАРІВ І ОРҐАНІЗАТОРІВ Р. Н. С.

Отсим повідомляємо усіх пп. місцевих Урядників і орґанізаторів Р. Н. Союза, що на підставі параграфу 276 старого, а 278 нового статуту посмертна запомога може бути записана лишень на жінку, дітей або инших инших кревних, а не посмертного на особи чужі, ні дорожи [illegible] на всякі инші інституції, як всяке записуване посмертного в сей спосіб: „після тестаменту" — є неважний, бо се спротивляє ся законам Сполучених Держав. Для того просимо застосувати ся до сего правила при виповнюваню декларацій і [illegible] спалковина.

Від Головного Уряду Р. Н. Союза.

ОБРУСИТЕЛЇ.

Повість із сусїльного життя полїської Країни,

Н. ЛАНСЬКОЇ.

*З великоруського переклала ****

(Дальше).

— Міркуй-же лиш, — говорив далї Макар: — таку частку дороги до шарварку менї присудили, що хоч поривай ся там. Туди верстов сто, а відти сто, то сїм день як пропало, а робота на місци...

— Сьвіте мій гіренький, — от припадок! зїтхнула знов Наталка, колишучи дитину, що розкричала ся в колисці.

— На того йде, що й лошак піде туди, куди пішла теличка, бо як його не продам на Михайла, то хиба кидай хату та йди в сьвіт за очи.

Сивий, трилїтний лошак був цїлим скарбом Макара Дуботівки, він його викохав, вигодував, сам нераз не доїдаючи, — отже надіяв ся, що продасть його на ярмарку з баришем і на те найбільше рахував.

— Піди та випроси ся у него, — сказала Наталка, успокоївши дитину, та сїдаючи коло чоловіка на лавку, — може би відложив той шарварок.

— Бодай так дихав! — хмурно відповів Макар. Прийшло письмо з міста. Пишуть, що сам ґубернатор їде, так щоби як-стїй дорогу поправляти.

— Упадоньку наш! Та хиба-ж то ти сам один поправиш її. А от Бичкові, Жукові і Підгірний — всї відкупили ся.

— Вони відкупились, а менї нїчим. Вже й жида напросив ся, та де там! нехрист поганий як за рідного батька править.

— Акількож він хоче? з цікавости спитала Наталка. — А не посидите ви тихо, вітрогони! крикнула крізь вікно, увидївши як дїти її босі та білоголові, обоє до себе подібні, уганяли ся за писаровим гусаком, що сичав до них з цїлої сили. Дїти розбігли ся, а гусак гордо обізрівшись, звільна поплів ся на писарове подвірє. — Кількож він хоче? спитала ся знов Наталка.

— Давай, каже, чотири сріблом, инакше квіту не видадуть... А я відки возьму?

— Хиба з колїна! Ту от соли нї за що купити!

Макар подивив ся довкола себе, мовби пробував оцїнити, чи не можна би тут ще що продати; але кругом всюди так було пусто та бідно, що навіть неперебирчивий жид не міг би нї нащо злакомити ся.

— Коби теличка була! -погадала собі Наталка, але не сказала нїчого. Чоловік і жінка мовчали якийсь час.

— А може би ти ще до Сидора Тарасовича пішов? зачала несьміло Наталка, перебравши в голові всї можливі способи. Макар мовчав.

— А й справдї, небоже, піди, — а то шкода лошака!

Макар мов прокинув ся. — Ей сьвіте мій нещасливий! Нема як дихати бідному чоловікови! і опустив голову в тяжкій журбі.

— Бог ласкав, Макаре! Ану-ж піди, може ще випросиш ся.

— Та як же в него просити ся, у такого зьвіря лютого? Аж поре чоловіка, мов ножем по серци, — а що йому вдієш?

— А все таки спробуй ще раз, настоювала Наталка.

Макар очевидно вагав ся, то вставав то знов сїдав під вікном, нарештї взяв шапку і пішов у двері.

— А бій ся Бога, Макаре, не спротив ся там яким словом приострим! Знаєш, який він, та ще до того власть!

Макар вийшов з хати.

— Ви лиш уганяєте собою, шибеники! сердито крикнув він на Степка і Федька, що гойдали ся на воротах з морквами в руках. Гайда до хати!

Але шибеники, бовтнувши собою з воріт, кинулись на втеки улицею регочучись весело.

— Ей ви, голяки, — крикнув за ними Макар не то остро не то ласкаво, — аджеж перемерзнете бігаючи!

Учувши голос свого господаря, сивий лошак заржав під попкою і повернув до него свої розумні очи, якби чекав, що господар приходить [illegible] Макар і справдї наблизивсь до него як звичайно, погладив лошака по шиї і щось мов смуток мигнуло в його сивих очах. Постоявши ще хвилю на дворі, він вернув ся знов до хати.

— А ти Наталко, якби що до чого, то вважай... Ну, та вже якось то буде... І не договоривши, вийшов з хати.

Молода жінка провела його сумним поглядом, відтак упоравши ся з роботою, пішла знов до колиски.

Щоби пояснити, о що річ іде, позволю собі відступити на хвилю від оповіданя.

В тім глухім закутку, де проживав Дуботівка, треба було піддавати ся таким установам, котрі наперекір здоровому розумови, наперекір місцевим потребам і з очевидною шкодою для господарських інтересів краю — держали ся лиш тому, що против них не виступали ті, на котрих безпосередно спадав увесь тягар. Напримір, направа доріг, той ,,натуральний, як кажуть, обовязок селян", виконувалась тут цїлком ненатуральним способом. Дорогові парцелї були роздїлювані так дивоглядно, що людям приходило ся ходити за 70, 80 ба й 100 верстов на роботу, т. є. тратити на дорогу туди і відти около сїм день, як справедливо нарікав Дуботівка. Розуміє ся, що хотячи уникнути такого ненатурального переведеня того ,,натурального обовязку", люди шукали якої такої ради. А рада була одна — у услужного і на все готового жида. Чоловік просить, жид торгує ся; чоловік кланяє ся, жид набиває цїну, і конець кінцем робить ся формальна грошева угода, в силу котрої за умовлену плату чоловік здає на жида свою частку дороги, а жид дістає відтак квіт від надзирателя доріг, а дорогу лишає на волю всїх ворожих бур, повений, слоти і инших сил природи. А коли заплатити нема чим, тодї, проклинаючи свою нещасну долю, тягне ся бідний чоловік з бисагами на плечах поправляти якийсь там кавалок дороги за горами та лїсами.

Макар Дуботівка був як раз із тих, що не мають чим викупити ся; торгу з жидом не добив, бо той заправив надсильну цїну, тож приходилось рушати в далеку дорогу, покинувши жінку і дїтий, а ще в таку слотливу осїнну пору. Розуміє ся, що такі вандрівки були йому не в першинку, але на той час якесь невясниме прочутє смутку разом з жалем за сивим лошаком давило серце Макара при кождїй згадцї о близькій розлуцї.

Вийшовши за ворота свого обійстя, Макар зупинив ся. На дворі вже смеркало ся, холодний вітер прошибав наскрізь його стару полатану кожушину. На право була коршма, на лїво — гостинець. Макар постояв, подумав і повернув на право. Над шинком приманливо і тускло горіла лїхтарня. ,,Вступити чи нї?" мелькнуло йому ще раз в голові. ,,Нї, обмину, — нехай їй біс!" Але за хвилю стояв він уже перед шинквасом, а услужливий жид справно наливав порцію за порцією.

Виходячи з коршми з тяжкою головою і сьмілим поглядом, насунув Макар шапку на очи і скоро пішов до волостного уряду. Вже цїлком стемнїло ся, постуденїло ще дужше, вітер змагав ся чим раз сильнїйше, але Макар не зважав на то і не чув холоду, ,,Ну, нехай лиш не схоче попустити" — воркотів він сам до себе затискаючи кулак і понуро вдивлюючись в чорну пітьму. Довге село з низькими, мов придавленими хатами тонуло в темряві, лише в волостнім урядї сьвітили ся дві сьвічки як двоє очий крізь брудні шиби подвійних вікон. Той уряд волостний коштував громаду круглих шість тисяч, не числячи дармої роботи при будові і дешевого в тій сторонї будівельного матеріялу, а про то ще що року мусїли люди давати гроші на ріжні направки.

Старшина Сидір Тарасович сидїв саме коло самовара, попиваючи то горівку то чай, коли Макар вийшов на високий мокрий ґанок.

VI.

Старшина Вовчої волости, Сидір Тарасович Кулак був урядник ,,гідний і поважний" і так прилип до своєї гідности і поваги, що не тілько вважав її сотвореною для себе одного, але вірив, що ніякі сили не в станї його скинути з того престола. І чому-ж би нї! Розбогатївши людською працею, дармим хлїбом під покровом могучої опіки Петра Івановича, він як самоправний пан розпоряджував майном, працею, честию, а навіть, можна сказати, житєм кількох тисяч людий. Було се найтяжше кріпацтво, нова панщина, де панами були в першім рядї свій брат, ,,громадоїд" і жид, а в другім посередник, котрі богатїючи та пануючи до якогось часу, не мали найменшої причини щадити мужика.

Старшина знав добре свою силу; вона була в його туго набитім чересї. Клеплючи себе долонею по чересї, він нераз говорив: се моя підпора! і тота підпора держала його. Громадячись з року до року, переходячи з копійок в рублї, сотки і тисячі рублїв, людські гроші обезпечували йому безкарність за такі поступки, котрі другого і на иншім місци могли би запровадити до кримiналу або й на Сибір; але тут гроші були міцною опорою, тож в міру їх нагромадженя змагала ся й сила старшини. Відпрошуючись від якого небудь розпорядженя, селянин кланяв ся йому до ніг, цїлував в руку, працював на него і без суперечки піддавав ся під його волю. На старшину права не було, посередник саджав його побіч себе на канапу, власноручно трактував його горівкою, і доводив побратимство так далеко, що жичив у него гроші і забував віддавати; окрім того мали ще між собою і другі ,,ґешефти". На старшину не тілько не було права, на него не сьмів нїхто навіть жалувати ся, бо в його власти були не тілько ріжні самовільні кари, арешти та різки, а й питомий його здоровий кулак, котрого він нїколи і нїкому не жалував, уважаючи його порівно з ордером відзнакою своєї гідности і найпевнїйшим средством до упокореня непослушних. В першім трилїтю своєї власти старшина справив ся вже як найлїпше: покалїчив кількох людий ,,за супротивство против права", т. є. против своєї власти, а кількох господарів знищив до нитки. А тих, що висиджували на сухім хлїбі і водї в арештї, виплачували кари грішми, або одержували ,,законне число" різок — тих уже давно перестали числити. За то старшина високо підняв дохідність кождого мужика: де мужик уперед платив рубля, там брали тепер від него три, чотири і більше. Одного разу задумали побиті селяни пожалувати ся посередникови, але той витрутив їх за двері і слухати не хотів; мировий зїзд хоч і вислухав, але нїчого не вдіяв, а ґуберніяльна канцелярія для селянських справ, поступаючи після устави, передала жалобу тому самому посередникови, против котрого люди жалувались. І то значило покінчити справу без найменших клопотів. Люди догадали ся в чім дїло і замовкли. Під той час вернув ся Щовкун до свого села.

Сидір Тарасович уже наливав собі шестий келїшок, коли до канцелярії увійшов Макар Дуботівка. Напротив старшини сидїв писар Курочка. В просторій комнатї було сильно натоплено, з кипячого самовара йшла пара, а дим з писарського циґара зеленковатою пасмугою висів в густім воздусї. Нагорілі кноти лоєвих сьвічок мрачно осьвічували простір коло стола, а дальші кути і входові двері никли цїлком в темнотї.

Увійшовши, Макар закашляв, щоб дати знати о собі.

— Хто там? — крикнув хриплим голосом старшина, общипуючи пальцями кніт і приглядаючись в темний кут до дверий.

— Та то я дїло маю, Сидоре Тарасовичу — обізвав ся зі свого кута Макар.

— А ти що за один, що з своїми дїлами в таку пору волочиш ся?... Дїла тай дїла, і кінця нема!... Чорти погані! не знаєте, коли приходити! Відпочати не дають, племя проклятe! — воркотів старшина. — А щоб вас!

Він зївнув, перехрестив ся і ощипнувши другу сьвічку, розтер кніт на підлозї ногою.

Такий початок не обіцював доброго кінця, але підогрітий горівкою Макар не хотів уступити. На хвилю настала тиша, і лиш осїнні мухи, розігріті теплом, бренїли і били собою між бальками попід стелею.

— Чого тобі треба? — запитав сердито старшина. — Чи знов приходиш за недоїмку?

— Недоїмки у мене нема, за недоїмку у мене, Сидоре Тарасовичу, остатну теличку продали.

— Остатну теличку... поглумив ся старшина. А ти не приводи себе до того, плати на час, додав він троха лагіднїйше, навчаючим тоном.

— Та я за про теє, як його, — за про той шарварок.

— Який шарварок? — здивував ся старшина, обертаючись до него лицем.

— Та далеко дуже, ніяк менї тепер тягатись туди... Адже-ж Михайла за дверима... Прошу ласки, Сидоре Тарасовичу, увільнїть тимчасом, я вам віддячу ся, — говорив Макар, нагадуючи, як наказувала його жінка, аби покірно складав ся, а в духу собі думаючи: ,,А чорт би тебе пірвав, діявола проклятого"!

Старшина налляв келїшок; подумав і налляв другий для писаря. Той душком вихилив його. Попід стелею бренїли мухи.

— О! прокляті, як заливають ся! — з зависти погадав собі Макар і осьмілив ся приступити близше.

— Увільнїть, Сидоре Тарасовичу, майте милосердє боже, — з сплуваною смирностию лебедів Макар, гнучи в собі злість і мнучи шапку в руках. — От уже ярмарок у пятницю...

Старшина випив келїшок і подивив ся на Макара.

— Раз кажу тобі — забирай ся, — ну, то марш! Розумієш?! Ти менї тут фечки-бечки-мечки, а послухаю я тебе, то завтра мушу послухати Івана, позавтрі боввана, а там і ще якого дїтька, так що далї й мене самого не стане... Рушай відси, дарма твоя стоянка! Юстино! — крикнув старшина до кухнї, даючи тим знати, що авдієнція скінчена, — забирай самовар, та давай чого там закусити. А ти забирай ся... Сказано: марш!

Але Макар не лише не рушав ся з місця, але поступив пару кроків наперед і увійшов в сьвітляний круг.

— Нї, Сидоре Тарасовичу, — то не може бути! У мене ярмарок!... Воля ваша, як схочете...

— Не моя воля, а закон! — крикнув старшина. — Розпоряджене прийшло, розумієш?

— Так, від пана станового... розпоряджене, — бурмотів писар, ледви повертаючи пяним язиком.

— Їх превосходительство ґубернатор сам будуть їхати, — доложив старшина. — Сказано вже забирай ся, вон за двері!

Крикнувши то, обернув ся знов до фляшки.

— Чуєте, Сидоре Тарасовичу... Най буде що хоче, а я таки не піду, бо не можу тай годї! — нараз сердито і сьміло виговорив Макар, не змігши довше здержувати себе. — Як хочете, а я не піду!

— То ти так, против закона виступаєш! Ах ти бунтівнику!

Встав і випростував ся старшина. — Так ти законови противиш ся? І він приступив до чоловіка, жручи його лютими очима. Макар мимоволї уступив ся.

— Який ми тут закон, коли ви нас з посередником жидам запродали?

— Циганам продам! — крикнув старшина, не чуючись від злости. — Чуєш? циганам!... Ех, ти сякий-такий! І здоровенним кулаком збив з ніг Макара Дуботівку.

— Вартовий! Яремо! — крикнув він, пхнувши ногою двері до канцелярії: бери, тягни його до арешту... На хлїб, на воду... Закувати того бунтівника!

Кулачна розправа скінчила ся гидко, і так як завсїгди, перед сильним був винен безсильний.

VII.

Що минути визираючи крізь вікно в непроглядну пітьму осїнної ночи, дожидала Наталка свого чоловіка. По селах годинників нема, але для того, хто жде, час [illegible] мо тягне ся поволи, як і тогди, коли його показує стрілка на циферблятї. Наталка виділа, як в сусїднїй хатї у старої московки Ярини, запалили лучину, як вона, догорівши, погасла, як погасали одно за другим всї сьвітла в улици — а се після сельського часосказу значило близько півночи. Серце її стискало ся від недоброго прочутя якоїсь великої біди, смуток обгортав її чимраз більший, тож мабуть, шукаючи відради в своїй тяжкій тузї, раз попри раз кидалась до колиски, де лежала хора її семимісячна дитина. Дитинка кидалась в горячцї, а бідна мати перестрашена, безпритомна, понуро дивила ся на маленьке личко, обвинуте в старе дрантє. Вона винимала дитину з колиски, брала її до груди, знов клала, і не знаючи що робити і як помогти, нараз гірко, тяженько заплакала... А ніч поволи тягла ся понад сонним селом. То була тиха, темна ніч, нї зьвізд нї місяця; здавалось, що кінця їй нїколи не буде. Перед досьвітом дитинка заснула спокійнїйше; звалив тяжкий сон і Наталку, хоч що хвиля вона кидалась і пробуджувалась. Нараз запіяв когут, за ним другий, третий, і мов наслїдуючи один другого, витали всї одним криком надходячий ранок. По селах встає ся рано; у тітки Ярини знов засьвітилась лучина, червоним поломям борючись з надходячим сїрим досьвітком. До Наталки хтось загримав у двері. Сильно забилось у неї серце, і дрожачи цїла, кинулась відчиняти двері.

— Макаре, то ти? — промовила, тремтячими руками відсуваючи засув.

— Хоть клич хоть не клич, а Макара тут ще нема, — дав ся чути за дверми тремтячий старечий голос, і на порозї показала ся старенька баба, цїла окутана в петеки та хустинки. Наталка остовпіла і мовчки здивована дивила ся на стару своїми чорними, гарними ще очима.

— Ти не лякай ся, Наталко, але з твоїм чоловіком не добре стало ся.

— А деж він? — з тиха запитала Наталка, майже наперед угадуючи відповідь.

— Але ти двері хоть примкни, — ади, якого холоду найшло... Бог з тобою — прошамкала стара, — він в безпечнім місци...

— У старшини? — відповіла Наталка, і біль мов клїщами здавив її за серце, коли нагадала свою вчерашну бесїду.

— У него, проклятого, запертий. Щось там бунтував ся; Ярема коло керницї жінкам розказував: такий, каже, лютий був...

— Господи! — скрикнула з розпуки Наталка. Тож я сама його до старшини післала... Ой, тіточко!

І пекучі сльози потекли по її змученім лици.

Наталка була проста жінка, нїчого не знала, нїгде не бувала поза своїм селом, але проте так само сильно відчувала горе, як і кожда друга жінка. Тож коли Макар нараз пропав, під замком у лютого старшини, то се поразило її тим сильнїйше, що вона в тій справі винуватила сама себе.

Наплакавшись гірко, та розваживши все, що мож було розважити із недокладної бесїди старої московки, накинула Наталка на голову платину, перехрестила ся і пішла з хати, просто до канцелярії. В селї вже всї повставали, беручись жваво до роботи; по дорозї з ким зустріла ся, кожде промовило два три слова, жінки з коновками на плечах дивили ся за нею у слїд, гуторячи між собою. Всї вже знали о Макаровій пригодї. Від сторожа Яреми, що був дуже скорий до розмови, знали також, що Макара замкнули за бунтованє.

— Таж він тепер його задусить, — то такий пес, що гіршого нема! — розповідали собі в хатї Петра Підгірного.

— Шкода чоловіка! — жалував Степан Черкас, що зайшов розповісти новину старому Підгірному, котрий недомагаючи щось, кілька день не показував ся нікуди.

— А довго ще ви будете терпіти того гаспида, дух сьвятий при хатї! — прикинула не[illegible]ка Підгірного, [illegible] приятелька і [illegible] Наталки, вао[illegible] ючи осторожн[illegible] ь у чело[illegible]

(Дальше).

[illegible] ПОМИНКИ.

День 21. мая лишить ся на довго у памяти пітсбурських парохіян. Того дня обходив Пітсбурґ велике сьвято: звеличанє памяти покійного о. Николая Стефановича.

Точно о годині 7-ій вечером виповнилась церков сьв. І. Крестителя по береги вірними, що зійшлись занести слово горячої молитви до Всевишнього за свого любимого пароха і Добродія. Соборну вечірню розпочав Вcч. о. Шамбелян, парох Пітсбурґа в сослуженю діяконів: Всч. оо. Стефана Ващишина, пароха з Мікіспорт і Мирона Стернюка, пароха з Монессен, Па. Проповідь на тему: о покликаню сьвященика, застосовану до даної хвилї, виголосив Всч. о. М. Стернюк.— Вечірня закінчилась „Соборною Панахидою" за упокій душі бл. п. о. Николая. Слеза болю, по причині невідзисканої страти заяснїла на очах зібраного люду.

В пів години по богослуженю в церкві розпочалась „Заупокійна Академія", після такої програми: Блажен муж — відсьпівав хор Бояна. Доволї тяжкий твір до виконаня, випав надсподівано удачно. Трудні позиції „фуґи" виконав хор з містецькою скілостию і зрозумінєм. Довготреваючим грімким оплескам не було кінця, доки хор еще раз не повторив перейма ючої до глубини серця пісні. Після того промовляв о. Стефан Ващишин. В своїй бесіді представив великі заслуги бл. п. о. Николая так для парохії, як і для цілої американської України-Руси. „На прапорі свого серця — говорив бесідник — вписав покійний о. Николай незатертими буквами ціль свого житя: „праця для слави Бога і рідного народа". На тім жертвеннику поклав неможений своє молоде житє.

„Ховають козака у гріб" — терцет, відсьпівали пп. М. Костишак, М. Пастирчак і Ф. Гуретяк з таким зрозумінєм і чутєм, що в неодного заяснїла слеза на оці. Належить зазначити, що се пісня оріґінальна, привезена з України, відсьпівана по раз перший на американській сцені. Змістом своїм і мельодією достроєна до даної сьвяточної хвилї, зробила сильне вражінє на слухачах. Честь солїсткам, що силою, певностю і звучностю свого голосу, як не менше повним зрозумінєм річи, моглиби сьміло імпонувати на першорядних сценах. Тому і посипались грімкі, заслужені оплески. Відтак відсьпівав хор Бояна „Ревуть стогнуть", що рівно надзвичайно удачно випало, викликуючи бурю оплесків.

Четвертою точкою програми був відчит п. Т. Ґута-Кульчицького: про житє о. Н. Стефановича. Бесідник, зазначивши на вступі, що так велика сьвята хвиля повинна була всїх зворушити, кому тільки імя покійного знане, перейшов до його житя. Зворушений до сліз представив зібраним велику любов і милосердіє бл. п. о. Николая для „меншого брата" та його подиву гідну терпеливість по причині ріжних прикростий і кривд, які зазнавав нераз від тих, що їм добре творив. „Ми повинні утворити фонд імени о. Николая Стефановича, щоб принайменше по смерти звеличити його імя" — закінчив бесідник, нагороджений грімкими оплесками.

Вкінци виступив Впр. і Всесьвіт. о. К. Курилло, шамбелян-декан і парох пітсбурський і в горячих словах зложив подяку зібраним гостям, що прийшли звеличити сю хвилю і віддати заслужений поклін незабутній памяти о. Николая. „Не словами, а ділом покажіть, що умієте шанувати память того, що працював тяжко між вами 15 літ. Сотворім йому памятник тревальший від криці, щоби позістав в памяти від рода в род, а таким памятником нехай буде фонд ім. о. Николая Стефановича". По тих словах отворив збори, покликуючи на предсїдателя о. Ст. Ващишина. По уконституованю президії, о. предсїдатель пояснив ціль зборів, а именно: [illegible] почин до отвореня фонду ім. о. Николая Стефановича з тим, що фонд [illegible] був би умішений в руськім сиро[illegible] [illegible] мо[illegible] би [illegible] [illegible] чимн [illegible] [illegible] п. Бучак

і представив, що товариство „Сільський Господар" в Галичині, субвенціоноване краєвим правительством, не може приняти фонду імени Мир. Січинського після інтенції ініціяторів, і тому той фонд буде звернений на руки комітету. Комітет застановляючи ся над дальшою акцією, постановив в найблизших днях скликати всенародне віче і поставити проєкт, щоб із загальної суми згаданого фонду призначити принайменше яких $300.00 на утворенє фонду ім. о. Николая Стефановича. Збори приняли заяву п. Бучака до вдоволяючої відомости. В виду того постановлено справу утвореня фонду ім. о. Николая Стефановича відложити до часу всенародного віча в Пітсбурґу.

Піснею „Ще не вмерла Україна" закінчено ціле се велике сьвято. Належить і се піднести, що парохія пітсбурська іде до чим раз красшого блеску. Безперечно в першій мірі заслугою сего є муравельна тяжка праця місцевого пароха Впр. о. Шамбеляна. Кождий, навіть ворог незасліплений мусить склонити голову перед його працею в церкві, школї і громаді. Ново основане тов. Боян за його ініциятивою, як найкрасше розвиваєсь під умілою діріґентурою п. А. Стисловського, місцевого учителя. П. Стисловський справді порозумів вповні задачу свого званя. Невтомимо працює над повіреною йому дітворою в школї, а йдучи за цінними вказівками свого душпастиря, осягає як найкрасші результати своєї праці так в школї як і читальни, в котрій підносить духа народу через прехороший сьпів і аматорскі представленя. Честь Вам, трудженики для слави сьв. Церкви і добра рідного народу.

Очевидець.

Великанська пожежа.

Казочна країна, країна мрій, ославлений „Dreamland" (дрімленд) на острові Куні (Coney Island) лежить днесь в румовищах. Шістьдесять вісім будинків знищених огнем. На 15. акрах простороня виднїють лише недогарки і попіл. Шкода виносить пять міліонів долярів! Три тисячі людий без даху над головою або без роботи! Три тисячі бездомних бурлак без кусника хліба!

Куні Айленд — се місце прогульок величезного Ню Йорку і його цілої околиці. Бути в Ню Йорку, а не відвідати Coney Island, се щось так, як бути в Римі, а не бачити папи римського... А ціла отся місцевість се була справлї країна мрій. Там можна було бачити такі чуда та дива, яких не знайдеш на цілому божому сьвіті. Лиш одна Америка могла на однім місци накопичити стільки всяких „шовів", таку силу ріжнородних несподіванок і артистичних рідкостий. Хоч в усіх тих дивах було чимало питомого американського гумбуґу, то все таки були там річи варті уваги і подиву. Правда, спритні та проворні Американцї веліли собі платити солоно за оглядане усіх тих „шовів", але кождий, хто мав нагоду бачити сей „дрімленд", не жалував своїх „ніклів" та „кводрів" і вертав домів з порожною кишенею, але вдоволений.

Найважнійше, що притягало міліони людий до сьої „зачарованої країни", се було ціле море сьвітил. На кільканайцять миль вокруг видно було високу вежу, що сьвітила здалека наче кольосальний огненний стовп. Всї будинки аж горіли від численних електричних лямпок, а наслїдком того велика частина морського побережа виглядала неначе одна велика походня. Хто переїздив туди морем в ночи і бачив власними очима ярко осьвітлені будівлї та вежі, сей не забуде до смерти чарівного виду ославленого „дрімленду".

Як кому судило ся оглядати сей „дрімленд" з близька; як хто мав нагоду ходити по всіх безчисленних ресторантах, цирках, всїляких штучних та артистичних виставах; як хто приглядав ся до людий усяких рас і племен, бачив на власні очи найріжнороднійші атракції, — сей зуміє оцінити як слїд величезні страти власників сього „вимріяного краю". Як возьмемо під розвагу сю обставину, що нещастє лучило ся що-йно на самім пов[illegible] [illegible]

в приближеню уявити собі всю необчислиму шкоду. Тільки те, що згоріло, представляло вартість поверх 5 міліонів долярів, а деж ще цілий сезоновий зарібок?!.. Спопелїлі будинки були або зовсім необезпечені, або заасекуровані на дуже маленькі квоти, і тому то усї втрати виходять страшнїйші.

Огонь вибух в темнім каналї т. з. „Hell Gate" (пекольна брама) перед ударом другої години рано, в суботу дня 27 мая. Причина огню ще не виїснена. В сім каналї безпосередно перед пожежею працювало кількох робітників над якоюсь направкою. Хтось з тих робітників мав почути вибух якоїсь електричної капелї; почало зараз сипати огнем і від того огню заняла ся ціла будівля. Инша чутка каже, що коли повстав огонь, робітників вже там не було, але вони курили при роботі папіроски і необглядно кидали поза себе недогарки. Один з таких недогарків мав спричинити пожар.

Один з трох нічних сторожів запримітив бухаючі клуби поломіни і заалярмував сейчас пожарну сторожу. В будинках, сусїдуючих з горіючою „пекольною брамою", находило ся около 300 осіб, що спали твердо по своїх трудах. Сторож бігав від одного будинку до другого і будив сплячих. Настав страшенний переполох. Огонь, піддержуваний сильним вітром, ширив ся з нечуваною швидкістю і вмить обхопив цїлу масу будинків. Стривожені мешканці не мали навіть часу накинути на себе платя; в нічній ґардеробі вибігали стрімголов на улицї, лишаючи усе своє майно розшалїлій стихії. Повстало страшне горячо. Люди бігли над берег моря, а там знов не давали їм дихати цїлі хмари всїляких комах, що збили ся у воздух. Між иншими почала горіти будівля, в якій находили ся інкубатори, с. є. апарати до вигріваня невчасних новородків. За сї інкубатори забули зовсім переполохані люди і якби не одна доглядачка, що в нічній сорочці вибігла на двір і наробила крику, шестеро немовлят було би упало жертвою пожежі. На щастє їх виратовано і крім одного, яке взяла вже сама мати на дальше вихованє, відвезено в здоровім станї до шпиталю.

Зі скоростию блискавки перекидав ся огонь з одної будівлї на другу і протягом кільканайцяти мінут усї забудованя палали наче лоєві сьвічки. З виїмком одного цеглянного будинку всї прочі доми і шопи були побудовані з дерева або з грубої тектури. До того усї ті будинки були що-йно відновлені. Ще чути було в повітрю вонь сьвіжої фарби і терпентини, а ся терпентина була найпершою причиною такого швидкого розросту пожежі. Про ратованє сього розбурханого моря огню не було й бесїди, а впрочім ратувати не було чим, бо, хоч було подостатком води, — не було відповідного тисненя у помпах... Стражаки ставили ся на час; на час порозкидали вони в загрожених місцях свої ґумові вужі, поприкручували їх до водопроводних рур, але... з порожної судини і сам Соломон не налиє нічого... Вода з вужів не досягала навіть до висоти другого поверха, а тисненє було таке нікчемне, що й згадувати соромно... Випливаючу з вужів воду можна було здержати легко одним пальцем. І що се за „сила" була!... Натисканє згущеного повітря на воду у рурах підчас пожару повинно було виносити, після припису, 150 фунтів на один квадратовий цаль, а виносило заледви 35 фунтів! Один стражацький капітан висловив ся публично при многих сьвідках, що колиб тисненє повітря виносило було половину з приписаної скількости, т. є. всього 75 фунтів, він зовсім певно недопустив би був із своїми людьми до розширеня пожежі. Він був би здусив огонь в самім його жерелї, в будинку „пекольної брами", а так стражаки бавили ся лише своїми вужами, хляпали ся водою мов малї дітваки, тай проклинали нездарний заряд департаменту від водопроводних рур. Виявило ся, що господарка сього заряду була [illegible] і її можна би лише порі[illegible] із славетною „Polnische Wirtschaft" у нашій богоспасаємій Галичині... Коли усї забудованя на простор[illegible] 15 [illegible]

згоріли до тла, тоді направлено уже якийсь-там „механізм" і вода почала витрискати з вужів з приписаною силою, але се вже було запізно, бо до заливаня згарищ, які вже й самі перестали горіти, не треба було аж такого великого тисненя...

Хто був хоть раз на Coney Island, той пригадує собі сей величезний док, що виходив на повно море на кількасот стіп. До сього доку причалювали пароходи, що привозили і відвозили численних прогульковців з Ню Йорку і околиці. З сього величавого доку лишили ся лише стовбурі недопалених стовпів. Коли сей док обхопив огонь, на його кінци, таки над самим океаном, находило ся кількоро осіб, що вийшли досьвіта на ловлю риб вудками. Огонь ширив ся із сторони берега так швидко, що нещасні рибалки не могли вже вертати домів приписаною дорогою. Перед собою мали безмежний океан, а за собою ціле море огню. Почали несамовитими голосами кричати і сей крик вибавив їх від неминучої смерти. Недалеко на морю находив ся патролюючий корабель. З сего то корабля зачули моряки тревожні оклики, підплили сейчас під горіючий док і забрали на свій поклад всї переполохані особи.

Найстрашнїйші сцени відбували ся тоді, коли огонь обхопив будинок, в якім находила ся величезна менажерія Bostock-а. В ній було понад сто всїляких зьвірят, між ними десять львів, шість львиць, пять пантер, шість леопардів, три яґуари, дві гиєни, оден молодий слонь і богато инших зьвірят. Управителями сеї менажерії були: капітан Феррарі і капітан Бонавіта. Сей послїдний має лиш ліву руку, бо праву стратив вже давнїйше в борбі з одним львом на тій самій аренї в Coney Island. Оба сї капітани враз з десятьма помічниками спали в кімнатах, находячих ся над самою ареною. Нараз застукав хтось сильно до дверий кімнати Бонавіти. Сей зірвав ся на рівні ноги і побачив крізь вікно палаючі будинки. Закинув на себе найпотрібнїйше платє і збіг враз з своїми людьми на долину до арени. Зьвірята, прочуваючи лихо, ревіли дико і кидали собою об зелїзні прути кліток. Оба капітани зігнали всїх зьвірів до одної великої клітки і хотіли сю клітку забрати у безпечне місце. Та зьвірі почали між собою жерти ся і настало правдиве пекло. На добавок погасли нараз всї електричні сьвітла і настала пітьма. У тій пітьмі сьвітили ся яркими огниками очи наляканих зьвірів, які кидали ся на себе дальше і калїчили одні других. Засьвічено походнї і почато відділювати одні зьвірята від других, але усе те не вдало ся, бо зьвірята не хотіли переходити до осібних кліток. А тут не було часу ждати, бо дах сього будинку був вже цілий в огни і на голови людий та зьвірят сипали ся цїлими снопами жагучі іскри.

Щоб улекшити смерть зьвірятам, капітан Бонавіта велїв їх стріляти з револьверів та рушниць. Підчас того вирвали ся з клїтки дві пантери, одно мале медведятко і один великий лев, ославлений „султан", про котрого згадували ми вже в однім з попередних чисел нашої часописи. Усї ті зьвірята кинули ся поміж людий на дворі і почали що сили втікати. Не робили нікому ніякої шкоди, а тільки спасали своє житє. „Султан" з горіючою гривою видрапав ся на дах одного будинку і там ревів страшенно, згортаючи на себе огонь. На тім даху він і погиб з рук двох полісменів. [illegible] [illegible] верових куль обі [illegible] зловили якісь люди, вс[illegible] мобіль і відвезли в безпечне [illegible]

Оттакі то події збули ся у славнім прогульковім місци на Куні Айленд. Там, де було накопичено стільки всякого богацтва, нинї лиш попіл... А щож на те Американці?... Вони і в нещастю умїють робити „бізнес". Зараз по огни засіяло ся ціле згарище численними шатрами, будками, столами та столиками, і житє іде своїм порядком, бо жити кождому хочеть ся... Великі маси людий відвідують тепер Coney Island, щоб власними очима оглянути заподіяні шк[illegible]. З того користають властителї [illegible] их

кусники зелїза, на памятку страшної пожежі. Прогульковці купують радо сї „Fire's souvenirs", реготуть ся на ціле горло і вертають спокійні та вдоволені домів. Бодай то уродити ся Американцем!...

Русинам сяніцького і ліського повіту під розвагу.

Братя! Тяжка хвиля найшла знова на нашу рідну землю, хвиля тяжкої боротьби за належне нам право. Рух передвиборчий в Галичинї кипить, польські гиєни виборчі і московські юноші баламутять голови нашим батькам і братам, обіцюючи їм золоті гори, як будуть голосувати на їх кандидатів, причім допускають ся надужить всїлякого рода, а на всьо те дивить ся польська пануюча кліка через пальцї. Сяніччина, котра до сих пор уходила либи за удїльну ґубернію білого царя, де тільки наші доморідні москалї враз з Ляхами господарювали — відважилась сего року поставити самостійну кандидатуру в особі професора політехніки і торговельної академії Романа Залозецького. Професор Роман Залозецький є чоловіком дуже сьвітлим. Школи покінчив за границею і знає всї европейські мови, а наукові заслуги розголосили його імя по цілій Европі. Є він членом державної ради для справ зелїзниць у Відни і радником патентового уряду, а також є він конзулем анґлїйським на цілу Галичину. Великі заслуги положив також професор Залозецький на ниві народній, позаяк всюди працює, де лиш його фахового знаня потреба. Сяніччина і Ліщина (округ виборчий 51) повинна гордити ся, що дістала такого кандидата.

Москвофіли поставили бувшого польського „Сокула" „поржондного Русіна" — господина Куриловича, котрий передтим задармо брав гроші, бо тихо сидів в парляменті і словечка не спімнув о надужитях ляцьких на руській земли, а як часом обізвав ся, то лише длятого, щоби хвалити польонїзаційну господарку Ляхів на Руси.

Братя! Ганьба і встид був би для пробуджаючої ся Сяніччини і Ліщини, як би сей Курилович — нероба — польський брат і „Сокул" знова вийшов послом, а такий сьвітлий чоловік як проф. Залозецький, аби перепав. Ті повіти знов на кільканайцять літ спали би в темноті, бо Куриловичови не в голові старати ся, о потреби для руского народу, бо стратив би патент на „поржондного Русіна".

Натомість як вийде послом з сяніцького і ліського повіта проф. Залозецький, то ті повіти високо поступлять під зглядом національним, політичним, просьвітним і економічним — тому то, братя, пишіть сейчас і благайте батьків, братів своїх, кревних своїх і взагалі знакомих: нехай голосують лиш на проф. Залозецького — на посла до парляменту, бо кождий, хто дасть свій голос на Куриловича, то поступить так само, якби продав батька-матір, бо продає свій нарід, даючи голос ренеґатови, москалеви Куриловичеви, котрому о се тільки ходить, щоби наш нарід як найскорше згинув з лиця землї.

Братя! Спішіть ся, пишіть, бо вибори за плечима.

З поважанєм

Осип Мельник.

Покровитель і почетний член Р. Н. С.:
Їх Преосв. Стеф. Сотер Ортинський, перший руський Епископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1910—1912:

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8. Butler, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шарпович, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting Ind.
Константин Постула, McAdoo, Pa.
Теодозій Каськів, Nevark, N. J.

Ради:
Іван Ґлова, Shamokin, Pa.
А. Софанович, Ambridge, Pa.
Й. Ілечко, Rankey, Pa.
А. Маркевич, New Alexandria, Pa.
З. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добош, Lansford, Pa.

Організатор:
Илько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Редактор:
Осип Стеткевич, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Управитель друкарні:
Константин Кирчів, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

ВСТУПАЙТЕ ДО Р. НАР. СОЮЗА!

„Руський Народний Союз" — принимає членів до 45 літ життя.

Вступне після літ.

Р. Н. Союз платить:

В разі смерти члена кляси „А" (ціле посмертне) $1,000.00.

В разі смерти члена кляси „Б" (половину посмертного) $500.00.

Посмертне за жінку або мужа члена кляси „А" $400.00.

Посмертне за жінку або мужа члена кляси „Б" $200.00.

Посмертне за діти від $15.00 до $300.00.

В разі утрати: а) обох очий, ніг, або рук $1,000.00, б) одної руки, ноги або ока $200.00.

Єсли отець родини в шпиталю божевільних, Союз платить що року родині $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить вписатись також до братства, яке належить до Союза.

ДО ВСІХ ВП. СЕКРЕТАРІВ І ОРГАНІЗАТОРІВ ВІДДІЛІВ Р. Н. СОЮЗА.

Звертаємо отсим увагу вп. Секретарів, щоби не присилали деклярацій без вповнення съвідоцтва лікарського, яке находить ся на другій стороні деклярації, позаяк такі не будуть приняті. Члени понад 12 літ. мають предложити метрику або який иньший доказ свого віку.

Тікож при вповнюваню деклярацій [illegible] на се уважати, щоби на деклярації було подано, на яке посмертне член хоче належати, перечеркненем слово ціле або половину посмертне (ого), кілько має він і його жена літ, імя жени або якого иньшого члена родини, після того, кому член записав посмертне. Секретарі [illegible] уважати, щоби член заявив, якої ув[illegible] Не вистарчає сказати, що са[illegible] [illegible] або руської віри, бо тасіж зінн[illegible] [illegible]

[illegible]

Ч. 18[illegible] **КВІТ** $150.00
на сто пятьдесять долярів, котрі місц. уряд отримав як похор. кошта по Федю Лаврінок з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Амбрідж, Па. дня 15 мая 1911.
Франц Лаврінок.

Сьвідки:
Федь Баландят,
Николай Петрович.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 47.
Іван Лучечка, предс.
Михайло Фук, секр.

Ч. 1823 **КВІТ** $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Іван Галишак отримав як посмертну запомогу по жені Катарині з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Оксфорд Форнес, Н. Дж. 1911.
Іван Галишак.

Сьвідки:
Іван Шпитко,
Михайло Карпінський.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 174.
Андрей Фаренчак, предс.
Андрей Савран, секр.

Ч. 1824 **КВІТ** $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Іван Мишковський отримав як посмертну запомогу по жені Марті з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Сімпсон, Па. (дати не подано) 1911.
Іван Мишковський.

Сьвідки:
Теодор Марчик,
Стефан Цурик.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 43.
Михайло Онуфрак, предс.
Илько Ґарбера, секр.

Ч. 1826 **КВІТ** $1000.00
на тисяч долярів, котрі п. Михайло Турлянич отримав як надавичайну запомогу за утрату обох очей з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Оксфорд Форнес, Н. Дж. 1911.
Михайло Турлянич.

Сьвідки:
Михайло Думанський,
Михайло Галуска.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 174.
Андрей Фаренчак, предс.
Андрей Савран, секр.

Ч. 1829 **КВІТ** $100.00
на сто долярів, котрі п. Петро Предзімірський отримав як надавичайну запомогу на нев. слабість з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Вілкес Баре, Па. 10 мая 1911.
Петро Предзімірський.

Сьвідки:
Стефан Чорній,
Андрей Шпйка.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 99.
Мартин Музика, предс.
Петро Герман, секр.

Ч. 1791 **КВІТ** $150.00
на сто пятьдесять долярів, котрі п. Пазя Рибенська отримала як надзвичайну запомогу на підстаті, що її муж Гарасим находить ся в домі божевільних з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Новавесь дня 12 мая 1911 р.
Пазя Рибенська.

Свідки:
Юрко Стиранка,
Северіян Шебешович.
Василь Репела, нач. гром.
Симеон Гомик, писар.

Ч. 1807 **КВІТ** $200.00
на двіста долярів, котрі п. Антін Дзямба отримав як посмертну запомогу по браті Лукачу Дзямба з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Вишоводка дня 10 мая 1911 р.
Антін Дзямба.

Сьвідки:
Іван Дзямба,
Дмитро Сим
[illegible] місцевого Уряду Руського На[illegible]

Ч. 1848 **КВІТ** $200.00
на двіста долярів, котрі Місц. уряд отримав як посмертну запомогу по Антоні Гайдук на пох. кошта з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Каліфорнія, Па. 22 мая 1911.
Стефан Мілян.

Сьвідок:
Юрій Васькович.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 148.
Стефан Пунейко, предс.
Іван Федина, секр.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

Усіх Вп. п. місцевих секретарів відділів Р. Н. Союза просить ся братські оголошеня в справі мітінґів призначені до друку в рубриці „Рух в відділах Р. Н. Союза" присилати в сей спосіб, щоб вони найшли ся в редакції найпізнійше в понеділок рано того тижня, у якім мають бути поміщені в часописи. Усі оголошеня, які прийдуть до редакції пізнійше як в понеділок, не будуть поміщені скорше аж на другий тиждень.

СВОЄРС, ПА. Братство сьв. Арх. Михаїла, від. 197., повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, щоби кождий явив ся на піврічнім мітінґу, котрий відбуде ся 18. червня с. р. в школі церковній. Початок мітінґу точно о 2-ій годині пополудни. На сім мітінґу будуть дуже важні справи до полагодженя. Неявивший ся член, який не подасть причини неявленя, заплатить 50 цнт., а урядник 1 дол. кари. — Андрей Лужецкий, секр.

СТЕЙПЕЛТОН, Н. Й. Братство сьв. Михаїла, від. 211, подає до відома всім членам, що в суботу, дня 10. червня с. р. відбуде ся квартальний мітінґ, на котрий мають явити ся всі члени під загрозою 25 ц., а урядник 50 центів карн. — П. Бусель, предс., М. Вишньовецький, секр.

АЛЛЕҐЕНИ, ПА. Братство сьв. Івана Хрестителя, від. 111, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбуде ся дня 11. червня с. р. На порядку дневнім вибір нового уряду. Довгуючі члени мають вирівнати всі свої залеглости. Неявивший ся на сім мітінґу член заплатить 50 ц., а урядник 1 дол. кари. — М. Іваницький, секр.

НЮ КЕНСІНҐТОН, ПА. Братство сьв. Арх. Михаїла, від. 296, повідомляє всіх своїх членів, що піврічний мітінґ відбуде ся дня 11. червня с. р. На сім мітінґу кождий член має явити ся безуслівно, бо хто не появить ся, заплатить 25 ц., а урядник 50 ц., кари. — Рівночасно подає ся до загальної відомости, що нових членів будемо принимати без вступного до Братства в місяцях: червню, липню і серпню, а до Р. Н. Союза після статутів. Хтоби хотів зголосити сь, може засягнути близших інформацій у підписаного секретаря і орґанізатора кождого дня в New Kensington, Pa. 1250 3-d Ave. — С. Лебедь, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Товариство „Поміч в Чужині" подає до відомости, що буде принимати нових членів без вступного до Товариства, а до Союза після статута, на днях 3. червня і 8. липня 1911. Мітінґи відбувають ся в першу суботу по першім під ч. 431 Е. 6. ул. „Echo Hall" помежи Ave A. & First Ave. Адреса секр.: С. Кучма, 182 Ave B., New York City.

НЮ АЛЕКСАНРІЯ, ПА. Братство сьв. Петра і Павла, від. 82, повідомляє всіх своїх членів, що дня 18-го червня с. р. відбуде ся ся піврічний мітінґ. Всі члени, котрі належать до того відділу, з винятком тих, що платять більше як 1 дол. тикет, мусять явитись під карою 50 ц. Робить ся уважними тих членів, що перебувають поза місцевостію, щоби розмет присилали перед мітінґом, бо присланї ґроші по мітінґу не перешкаджають суспендованю або видаленю. — Іван Лупїв, секр.

ЛОРАЙН, ОГАЙО. Братство Преображення Господнього, від. 286, подає до загальної відомости, що буде принимати в місяцю червню нових членів до Братства без вступного а до Р. Н. Союза після статута. Хтоби хотів зголосити ся, може засягнути близших інформацій у орґанізатора П. Решетара кождого дня. — І. Кульчицький, предс. М. Ющишин, кас., Петро Проць, секр.

ЕЛІЗАБЕТПОРТ, Н. Дж. Братство сьв. Арх. Михаїла, від. 142, подає до відомости всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що піврічний мітінґ відбуде ся в суботу дня 10. червня с. р. о год. 7-ій вечером. під ч. 83 Liwington Str. На сім мітінґу [illegible]ложить ся сп[illegible] [illegible]сове, і [illegible]ні важні спра[illegible] [illegible]ждий член [illegible] явити ся без[illegible]вно, під за[illegible]зою 50 цт., а урядник 1 дол. [illegible]ри. Довгуючі до Братства члени [illegible]ють вирівнати всі свої залеглос[illegible] Член, невирівнавший своїх залеглостий, зістане виключений з Бр[illegible]ства і з Р. Н. Союза. — Яцко Ро[illegible]няк, предс.; Антін Дронжевсь[illegible] секр.

ПІТСБУРҐ, ПА. Братство сьв Николая, від. 53, повідомляє всіх с[illegible] членів, що дня 11. червня с. р. буде ся піврічний мітінґ, на ко[illegible] буде справоздане касове. Кож[illegible] [illegible]гуючий член мусить безусловно [illegible]рівнати всі свої залеглости. Опі[illegible] [illegible]хорих мають заслати імена неду[illegible] членів на адресу: N. W. 704 S[illegible] Str., S. S. Pittsburg, Pa. — На мітінґу буде принимати ся нов[illegible] [illegible]нів до Братства без вступн[illegible] Н. Войтович, предс., Г. Фе[illegible] кас.; А. Витясь, секр.

СЕНТРАЛІЯ, ПА. Брат[illegible] Петра і Павла, від. 90, подає д[illegible] дома, що мітінґи будуть відбута[illegible] в домі Андрея Карпяка точно [illegible] годині пополудни. — При сій [illegible] повідомляє ся всіх членів Р. [illegible] належачих до нашого відділу, [illegible] свої місячні вкладки прино[illegible] мітінґ, бо зараз першого дня [illegible]тінґу ґроші будуть відсилати [illegible] Головного Уряду. Нікому не б[illegible] чекати по тижневи, як бувало [illegible] бо така ухвала запала на пос[illegible] мітінґу, а тую ухвалу приняли [illegible]домости і підписали всі місцеві [illegible]ники. — Ф. Флюдович, предс.

Поквітованя і подяки.

Съвітлий Русько-Народний Союзе!

Сим повідомляю Вп. Головний Уряд Р. Н. Союза, що запомогу мойого мужа який зійшов з ума, в сумі 150 долярів отрималам. На сю суму засилаю Вам підписаний мною при сьвідках квіт і складаю Вам найсердечнійшу, найгорячійшу подяку.

З низьким поклоном
Пелягія Рибенська.

Новавесь, дня 12. мая 1911.

Сим посьвідчаю власноручним підписом, що отримавем з каси Р. Н. Союза в Америці квоту 997 корон, як посмертну запомогу по моїм браті Лукачу Дзямба, що помер в Ансонії, Конн. — Складаю сердечну подяку Р. Н. Союзови і його чесним Урядникам та всім членам сеї славної щиро-руської орґанізації. Велике спасибіг!

З повним поважанем:
Антін Дзямба.

Сьвідки: Іван Дзямба і Дмитро Сим.

Вишоводка, дня 10 мая 1911.

ДОБРА РОБОТА.

Пані Марія Ф. Монділ з Клерксон[illegible] прислала нам слідуюче письмо: „Я уж[illegible] Трінера Анджелік гіркий скріпляючи[illegible] більше як рік. Булам незвичайно осла[illegible] по трилітній недузі. Отся недуга по[illegible] на нервознім вичерпаню, а лікар, що [illegible] лічив, не був в силі мені порадити. [illegible] мій брат звернув мені увагу не Трінер[illegible]ке Вино і я почала його уживати. Мо[illegible]ровле з того часу постійно стало кріп[illegible] і по році я була вже цілковито здор[illegible] В таких случаях, де причиною нерв[illegible]ности є зле травлене, тоді, як орґани [illegible]леня працюють дуже поволеньки і по[illegible]ють скріплоня, тоді, коли природна [illegible]гине, коли повторяють ся в часта б[illegible]колько в жолудку та иньші недуги нах[illegible] чоловіка — тоді Трінера Гірке Ви[illegible] таким ліком на який можна в повні [illegible]гати. Воно вичистить усю нечистоту, [illegible]пить ваші орґани і подасть вам повно[illegible]волене з житя. По друґсторах.

JOS. TRINER,
1333—1339 So. Ashland Ave., Chicag[illegible]

[illegible]